

ինչպէս վարում էին անցեալում, Հայաստանին կը պարտադրեն անընդունելի սահմանադիր, մինչդեռ սահմանային խնդիրը իր էութեամբ այնպէս էր, որ կարող էր լուծուել միայն շահագրգռուող կողմերի միջև առանձին-առանձին:

Հայաստանի խորհրդի նոյեմբ. 8-ի նիստում քննեց Ռամիշլիլիի դիմումագիրը, և առաջին անգամը Հայաստանի Հանրապետութեան կեանքում խորհրդի բոլոր կուսակցութիւնները, առանց բացառութեան, կանգնեցին միեւնոյն տեսակէտի վրա՝ բռնն կերպով դատաւարտելով Վրաստանի կառավարութեան մենատիրական ձգտումները: Եւ որ հետաքրքրական է, ամենաուժգին քննադատողներն ու դատաւիտողները եղան հայ սոցիալ-դեմոկրատները, որոնք դեռ չարունակում էին կազմակերպական կապեր պահել վրաց սոցիալ-դեմոկրատների հետ: Սոցիալ-դեմոկրատ պատգամաւոր Ա. Մալխասեանը բռնն կերպով բողոքեց խորհրդաժողովը հրաւիրելու տարօրինակ ձևի դէմ, որը այս դէպքում համազօր էր բովանդակութեան. իր քայլով Վրաստանի կառավարութիւնը խախտում էր հաւասարութեան սկզբունքը, կամենում էր ուրիշներին վզին փաթաթել իր կամքը: Նա ինքնադիւրս կերպով որոշել է խորհրդաժողովի վայրն ու ժամանակը, օրակարգն ու կազմը: Նման դրութիւն կարելի չէ հանդուրժել:

Անհանդուրժելի դտաւ և «ըստ ձևի ու ըստ էութեան դէմ» արտայայտեց նաև սոցիալիստ-յեղափոխական Փրակցիան: Նոյն պատճառարանութիւններից մեկնելով՝ բացասաբար վերաբերեցին և դաշնակցական ու ժողովրդական Փրակցիաները: Եւ դրեթէ միաձայնութեամբ խորհուրդը որոշեց չմասնակցել նոյեմբ. 10-ի խորհրդաժողովին և յանձնարարել կառավարութեան, որ աշխատի «հող պատրաստել մասնակցելու խորհրդաժողովին» նախօրօք համաձայնութեան դալով նրա կազմի, օրակարգի, տեղի ու ժամանակի նկատմամբ: Միաժամանակ խորհուրդը որոշեց, որ հայ-վրացական սահմանային վէճը աւելցնելու չունի այդ խորհրդաժողովի հետ և «պէտք է վճուի միայն երկու հանրապետութիւնների ներկայացուցիչների միջոցով, փոխադարձ համաձայնութեամբ»:

Եւ Ռամիշլիլիի ծրագրած խորհրդաժողովը յետաձգեց:

Քիչ չէին և ուրիշ առիթներ, որոնք բարդացնում էին հայ-վրացական փոխյարաբերութիւնները: Հայաստանը կտրւած էր ամբողջ աշխարհից, խեղդում էր իր ընդներում և, իրաւամբ, սպասում էր, որ հարևան Վրաստանը մի քիչ մարդկային վերաբերում կունենայ իրեն հանդէպ: Ընդհակառակը, վրացիները, կարծես դիտմամբ, խնդիրներ էին ստեղծում, վիրաւորում էին հայերի արժանապատուութիւնը, դժարացնում հաղորդակցութիւնը դրսի հետ, նոյնիսկ փակում էին իրենց սահմանները հայերի առջև: Պատրւակ բռնելով թրանզիտային համաձայնութեան չգոյութիւնը Հայաստանի և Վրաստանի միջև, վրաց կառավարութիւնը արգելքներ էր հանում հայերի առջև: Սովի և հիւանդութիւնների ճիրաններում դալարուող Հայաստանի համար այս վերաբերումը համարում էր անխիղճ, տմարդի, թշնամական: